

AINA

UUSIA KERTOMUKSIA
ILTALAMPUN ääRESSÄ

Aina

Uusia kertomuksia iltalampun ääressä

«Public Domain»

Aina

Uusia kertomuksia iltalampun ääressä / Aina — «Public Domain»,

Содержание

Koti.	5
Muistoruno	10
Rakkaudesta	12
Vanha Maija	20
Taistelu olemassa olosta	22
Конец ознакомительного фрагмента.	24

Edith Theodora Forssman

Uusia kertomuksia iltalampun ääressä

Koti. Joulukertomus

Tervehtii jo meitä
Joulu armainen —

– Pyydän anteeksi, hyvä rouva, minä en huomannut teitä heti tässä tungoksessa, – tohtori kumarsi ja ojensi nuorelle professorin rouvalle kätensä tervehdykseksi. – Täällä junalla on todella sellainen tungos, kun kaikki ihmiset sulloutuvat matkalle aivan kuin hullut ja ihan kuin koko pitkänä vuonna ei olisi muuta sopivaa matkustuspäivää kuin joulukuun kahdeskymmenesneljäs päivä.

– Te laskette leikkiä, tohtori Nord. Onhan luonnollista, että kaikki haluavat kotia joululle.

– Joilla nimittäin on koti, rouvani. Minä en satu olemaan niitä valituita.

– Noo, minkävuoksi sitten olette meidän kanssamme täällä tungoksessa tänään? – nuori rouva kysyi ja katsoi tohtoriin lapsellisilla, kirkkailla silmillään.

– Virkavelvollisuus vaatii, hyvä rouva. Minun pitää mennä tarkastamaan ruumista, kun nimittäin muuan vanha juoppo ukontynkä on tavattu hengettömänä hiekkakuopassa eivätkä asianomaiset ole voineet ymmärtää kuoleman syytä.

– Uh, niin inhoittavaa!

– Niin, anteeksi suoravaisuuteni, tiedättehän entuudestaan, että olen materialisti, joka otan elämän ja olot siltä kannalta. Mutta teillä varmaan on miellyttävämpi matkan päämaali; minne on matka, jos saan kysyä, lasten ja kukkasten kera?

– Me matkustamme kotia äitini luo, joululle lapsuuteni kotiin. Ja kun mieheni ei joutanut aikaisemmin lähtemään, niin lykkäytyi matkamme täksi päiväksi. Asemalta on vielä pitkä taival Koivuniemeen, joksi rakasta kotitaloani sanotaan, vaan hevokset ovat meitä vastassa, niin että kaikessa tapauksessa pääsemme perille joulukuusen sytytykselle!

Hänen äänensä soi ihastusta ja silmistä ääretön, vaan salattu riemu loisti.

Tohtori oli istahtanut vaunun sohvan päädyille ja loi terävillä silmillään tarkastavan katseen vastapäätä istuvan rouvan raikkaalle, heleälle ja nuorekkaalle muodolle.

– Katsokaas! – professorin rouva sanoi, joka samassa kääntyi katsomaan ikkunasta. – Tuollainen sankka lumisade. Maa pukeutuu juhlapukuun, ja kautta koko maan siunataan erinomaista rekikeliä. Pehmeinen, puhdas lumi on joulun runoutta, huerteisissä metsissä, joissa talvitaivaan tähdet kimaltelevat lumikiteissä, niissä on tunnelmaa; reki liukuu liukkailla teillä niinkuin satumaassa ja kulkusten helinä illan hiljaisuudessa on kuin kaukaista laulua jouluilosta tuhansissa kaukaisissa kodeissa Suomen syrjäisillä seuduilla.

Tohtori katsoi häneen hymyillen:

– Tehän runoilette, hyvä rouva!

– En ensinkään, minä vain kerron, miltä tuntuu matkustaa kotia. Sitten naimisiin tultuani en ole ollut joulua äitini luona – kaikki muistoni ovat kouluajoilta, kun tultiin kotia juhlille. On ollut aina mitä estettä milloinkin joulumatkalle, etupäässä pienten lastemme hoito, vaan kaiken aikaa olen ikävöinyt sinne, hyvänen aika miten olen kaihonnut! Hän puristi kätensä yhteen ja katseli ohikiitäviä seutuja: – Minusta tuntuu, että juna menee niin hitaasti. – Hän hymyili ja nyökytti päätään

professorille, joka istui sohvalla toisella puolen vaunua ja huvitteli vanhinta lastansa – vaaleaveristä, viisivuotiasta poikaa – näyttämällä ja selittämällä kuvia muutamasta joululehdestä.

– Miehenikin ikävöipi maalle – sanoi nuori rouva hyväilevällä äänellä. – Hän tarvitsee lepoa ankaran työnsä jälkeen, ja siellä kotonani onkin niin suloisen rauhallista. Te hymyilette minulle, herra tohtori. Teistä on innostukseni naurettavaa ja käsittämätöntä, sen näen ivallisesta katseestanne, vaan suokaa anteeksi, minä en tänään voi ajatella enkä puhella muusta kuin yhdestä ainoasta asiasta!

– Enhän minä naura, rouvaseni, minä vain istun ihmetellen tuota kummallista koti-ikävää; olisi todella hauska voida tutkia sitä pienempiä osiansa myöten.

– Eikö teillä ole koskaan ollut kotia?

– Sanokaamme sitä suojapaikaksi, hyvä rouva, mitä eläimellinen olentoni on pitänyt olinpaikkanansa.

– Koditon, oh Jumalani! – hän otti kiihkoisesti syliinsä kaksivuotiaan lapsensa, joka nojaili hänen syliään vasten, ja puristi lapsen rinnoilleen, – minä säälin teitä, herra tohtori, teiltä on puuttunut paras, mitä maailmassa on! Nähkääs, hän, jolla on ollut hyvä koti – joutukoonpa sitte mihin maailman kolkkaan tahansa – on aina sydämessään säilyttävä tämän kodin muiston, hän aina ikävöipi sinne takaisin ja läpi elämän surujen ja ilojen, vastusten ja pettyneiden toiveitten – vielä läpi epätoivon synkän yön kodin muisto loistaa kuin tähti, kun jo kaikki muu on pimentynyt.

– Nyt te taas haaveilette, hyvä rouva!

– En lainkaan, se on puhdasta totta, minähän itse tiedän minkä arvoinen sellainen koti on; sen ympärillä kiertävät puhtaimmat, kauniimmat muistoni, muistot äidin vaalinnasta, isänrakkaudesta, siskoelämästä ja lapsuuden riemuista. Minkä aurinko on kukalle, on hyvä koti pienelle ihmistaimelle, joka ainoastaan kodin turvissa ja vaikutuksen alaisena voi kehittyä siksi, mikä sen tarkoituksena on.

– Teidän ajatuksenne mukaan ei siis koditon ole täysin normaali?

– Niin pitkälle en mene – vastasi rouva nauraen – minä tahdoin ainoastaan sanoa, että hän saa väärän suunnan ja että monet suuret kyvyt hänessä jäävät kehittämättä, myöskin puuttuu häneltä edellytyksiä – esim. onnensa luomiseen! Hän on lapsuudessaan menettänyt kalliita etuja, joiden takaisin saamiseen vaaditaan pitkää elämän taistelua, jos saa takaisin sillekään.

– Uskotteko siis, että tuollainen koditon käenpoika välittääkään koskaan todenteolla taistella tuon onnen saavuttamiseksi, jota tarkoittatte – kodin? – tohtori kysyi pilkallisesti.

– Minä ajattelen, että kun alhaisimmatkin eläimet vaistomaisesti rakentavat pesän itselleen, pitäisi saman tunteen olla kätkeytyä ihmiseenkin – rouva vastasi yksinkertaisesti.

Tohtori kumarsi:

– Minulla ei ole ituakaan tuota vaistoa, mitä sitten teette minulle, rouva hyvä?

– Te erehdytte, tohtori Nord, se vaisto on, vaan se uinailee ja kun se herää, niin kyllä tekin niinkuin muutkin koetatte pyrkiä hakemaan itsellenne kodin. Maistakaahan vain onnenmaljasta, niin haluatte mielellänne tyhjentää sen pohjaan – hän sanoi iloisesti. – Jaloimmat, puhtaimmat tunteet ovat sanassa *koti*. Koti kasvattaa isänmaan rakkauden – ken kuolis ei maan eestä tän! Koti vahvistaa meitä elämän taisteluun ja opettaa meitä tuntemaan perhesiteiden pyhyden, ennen kaikkea opettaa se meitä rakastamaan ja – se kuvastaa meille ijankaikkisen, taivaallisen kotimme perikuvan.

Tohtori Nord puri viiksiään hymyillen ivallisesti: – Minulla on elämän periaatteena jokaisen olennon ehdoton vapaus, minä en tahdo tietää mistään siteistä ja isänmaanrakkaus minusta ei ole monen pennin arvoinen. Minä olen kosmopoliitti, rouvaseni, enkä pidä mitään kolkkaa maanpallollamme niin rakkaana, että haluaisin vuodattaa yhtäkään veripisaraa sen puolesta. Kun maailma ahdistaa minua, niin annan samalla mitalla takaisin, ja tuosta perikodista, josta mainitsitte, rouvaseni – kysykää ruumismadoilta sitä asiaa – maasta olet sinä tullut ja maaksi pitää sinun jälleen tuleman.

Nuori rouva istui liikahtamatta katse muuttumattomana aivan kuin hän ei olisi huomannut tohtorin viimeistä karkeaa lausetta. Likinäköinen professori istui nenä melkein kiinni sanomalehdessä kiintyneenä sitä lukemaan, ja nuori John, joka huomasi joutuneensa unohduksiin, oli hiljaa hiipinyt

alas isän polvelta ja kiipeili nyt äidin vieressä koettaen päästä katselemaan ulos ikkunasta: – Äiti! – Rouva vavahti kuullessaan lapsen äänen: – Äiti, olemmeko jo perillä, tuollahan on hevosia?

– Emme ole poikaseni, se ei ole meidän asema, ja nuo hevoset eivät ole isoäidin, vaan ne ovat ehkä jonkun toisen isoisän tahi isoäidin, jotka myöskin ovat lähettäneet hevosella noutamaan rakkaita jouluvieraita.

– Äiti, kerro millaista on siellä perillä, vaan ensin hevosista.

– Mutta kultaseni, sinähän tiedät hevosista enemmän kuin minä.

– Niin niin, vaan kerro kuitenkin!

– No niin, ensiksi, kun tulemme asemalaiturille, niin näemme Anderssonin, isoäidin luotetun ajajan, joka seisoo siinä ja hymyilee ja ojentaa kätensä ottaen syliinsä pikku Gärden, ja tavaramakasiinin luona hirnuvat Polle ja Kipuna! Pollella on valkoinen pilkka otsassa ja Kipunalla kaunis vaaleankellertävä kihartava harja.

– Kipuna on Johnin hevonen ja Polle on Gärden, se on niin lauhkea ja sopii tytölle!

– Aivan oikein poikaseni, hevoset ovat maailman siivoimpia ja kauniimpia eläimiä, siitä me olemme jo kauvan sitte sopineet, vaan nyt ovat ne levottomia odottaessaan meitä; me kiiruhdamme rekeen; sinä, joka olet iso poika, istut isän syliin ja Gärda äidin syliin, Andersson hyppää keulaistuimelle ja sitte lähtevät hevoset kiitämään maantietä niin, että lumi pölynä tupruaa ympärillämme, humistavat korvansa ja syöksyvät sitä vauhtia, aivan kuin tietäisivät, että meillä on kiire.

– Kulkuset soivat! Me ajamme hiljaisten metsäin läpi, ohi asuttujen kylien ja pienten köyhäin mökkien, joissa lapset iloitsevat palavien kynttiläin ja takkavalkean ääressä, me ajamme, ajamme Unelan maille, pienoiseni ja – kun heräämme, ovat hevoset jo isoäidin talon pihalla, me olemme kotona!

– Ja sitte äiti, entäs sitte – pienokainen oli kääriänyt pulleat kätösensä äidin kaulaan ja tähysti odottavasti hänen kirkkaisiin silmiinsä.

– Sitte, lapseni – äiti loi poikaan haaveilevan katseen – sinä näet, John, tulia kaikissa ikkunoissa; ovet lentävät seposelälleen ja kynnyksellä seisoo iso-äiti itse, avosylin tervehtien meitä tervetulleiksi!

– Ja entäs joulukuusi, äiti?

– Niin, joulukuusi, semmoinen suuri, kaunis kuusi on salissa ja sen latvassa tähti – Betlehemin tähti, niinkuin tiedät: ja niin paljon kynttilöitä, ne kaikki sytytetään yhtä aikaa, samassa kun astumme sisään, ja kuusen takana on sunnuntaikoulun oppilaita, jotka laulavat:

Tervehtii jo meitä

Joulu armainen —

– Vielä kerro, vielä, vielä —

– Joulupukki turkeissa ja suurissa saappaissa tulla koluaa porstuassa ja astuu sisään, suuret lumihiteet kimaltelevat hänen karvalakissaan. Gärda pelästyy ja piilottaa päänsä isän poveen, vaan sinä menet ja annat kättä joulupukille.

– John ei koskaan pelkää!

Äiti nyökäytti päätä myöntymykseksi: – Se onkin kiltti pukki, hän tuo lahjoja kaikille, hän ei unohda ketään, ei sokeata ruotiämmäkään, joka istuu uuniloukossa ja hyräilee jouluvirttä särkyneellä väräjäväällä äänellään. Tuli uuneissa lieskaa ja räiskää iloisesti, kaikkialla on niin kodikkaan lämpöistä ja huoneissa tuoksuu kuusen ja palaneen lakan haju – siellä sisällä on niin jouluinen ilma ja ulkona on niin hiljaista. Joulun enkeli leyhyttelee hiljaa »rauhaa maahan» luonnon uinuessa.

– Kas niin, nyt juna viheltää! Herää Gärda; John, katso näkykö Anderssonia. Hyvästi herra tohtori – rouva kääntyi ja ojensi hänelle kätensä, joka oli lauhkea kuin talvisen auringon säde – jääkää hyvästi!

Tohtori piti hänen kättään omassaan hetken aikaa ja katsoi häneen omituisesti: – Kiitoksia kertomastanne kauniita – satuja!

Rouva pudisti päätään: – Eivät ne olleet satuja, tohtori Nord, minä kerroin todellisuuden mukaan, ja pian saa poikani nähdä omin silmin todeksi kaikki. Me olemme satoja kertoja kertoneet sen saman, vaan aina se on meitä molempia yhtäpaljon huvittanut, siitä saatte olla varma.

Tohtori hymyili epäilevästi: – Pieniä asioita pienille lapsille!

– Oh, te parantumaton, jota ei voi mistään saada vakuutetuksi – eivät ne ole pieniä asioita, jotka koskevat elämän suurinta onnea. Mieheni olisi pitänyt auttaa minua todistamisessa, minulla naisraukallahan on vaan tunteeeni, joihin vedota. Vaan se on kuitenkin totta, että sana koti on kaunein sana, jota maailmassa on mainittu.

Tohtori taas nauroi, vaan tällä kertaa hyvin ystävällisesti. – Tyrkyttäkää sitä tuohon pojan nastaan, hän ei ole vielä liian vanha oppimaan sitä läksyä – hän sanoi surunvoittoisesti.

– Vaan kuule, John – tohtori otti pojan syliinsä – en minä näe yhtään ajajaa junalaiturilla enkä hevosia makasiinin luona, ajatteleppas jos isoäiti olisikin unohtanut kaikkityyni, jos hän ei olekaan muistanut, että nyt on jouluilta?

Lapsi katseli hetkisen aikaa epäilijää päästä jalkoihin melkein rajattomalla ylenkatseella, sitte kääntyi hän äitiin ja sanoi:

– Äiti, voi kun tuo on tyhmä, Johnkin tietää paremmin.

– Hiljaa, hiljaa poikaseni – äiti pani kätensä pienen rupattajan suulle.

– Elkkä estäkö, rouvaseni, puhtaimman totuuden saa kuulla lapsen huulilta – tuo pienokainen onkin oikeassa! Kas John, tuolla onkin sinun Anderssonisi ja hevosesi aidan luona, isoäidilläsi olikin hyvä muisti, huomaan minä ja nyt sinulle tulee hauska joulu!

– Tietysti! Tulkaa tekin katsomaan – John oli heti valmis sovintoon.

– Kiitos tarjoomastasi joululoasi »tyhmälle sedällekin« – tohtori vastasi hymyillen – minä seuraan ajatuksillani teitä sinne kotia – hyvästi!

Matkustajamme jäivät aseman laiturille, kun juna lähti edelleen puhkuamaan, vaan tohtori Nord seiso junan ikkunassa ja katseli heitä niin kauan kuin voi; hänestä tuntui kuin talven hyinen ilma olisi äkkiä tunkeutunut ulkoa vaunuun, jossa äsken oli niin lämpöistä ollut, ja hän väristen kääreysi syvemmälle turkkiinsa. Olikohan se vain tuo ulkoinen pakkasuho, joka kylmetti häntä, vai ehkä kaipuu jotakin lämpöistä ja kaunista, mikä juuri oli kadonnut hänen läheisyydestään – tuo lämmin perheonni, joka oli luonut häneenkin yksinäiseen joitakin kirkkaita säteitään. Hänen katseensa, joka oli mihinkään kiintymättä kulkenut ohikiitävää seutua, kirkastui äkkiä ja kylmä ilme, joka oli melkein asuttunut hänen huulilleen, katosi niiltä. Hän ajatteli kaikkea, mitä tuo suloinen naisen ääni oli hänelle äsken kertonut, se oli luonnollisesti kaikki mielikuvittelua, kauniita satuja, vaan kuitenkin – Hänen huulensa liikkuvat hiljaa: – Minä tiedän, että olen hullu – hän mutisi – vaan minä kadehdin heidän – kotiaan!

Juna kiiti kiittämistään, aurinko laskeutui ja lyhyt talvinen päivä peittyi hämärään tähtien syttyessä iltataivaalla valaisemaan lumipeitteistä maantietä, jota reki liukui liukkaasti isoäidin hevosten kiitäessä mielihalulla.

Professori puheli uuraasti Anderssonin kanssa vuodentulosta ja maanviljelysasioista, jotka olivat hänen filosofiastaan yhtä kaukana kuin taivaan tähdet maasta. Nuori rouva istui äänetönnä hänen vieressään ja kiihkeästi odotellen katseli eteensä, hänen piti ennen muita huomata tuikuttava tuli Koivuniemestä; hänen ensimmäisenä saada herättää nukkuvat lapset riemuhuudolla: – Nyt ollaan kotona!

Se hetki tulikin vihdoon. Pieni Gärda katseli tajuamatta ympärilleen, John sitävastoin hypähti heti pystöön ja huusi riemastuneena: – John näkee pienen oksan joulukuusesta tuolta salin ikkunasta.

– Mutta tuossa ensimmäisenä on sinulle isoäiti – ah, äiti, äiti! – nuori rouva antoi hymyillen ja kyynelsilmin molemmat aarteensa hänen syliinsä – voi kun olen ikävöinyt sinua ja kotia.

– Niin, hän ei tahtonut oikein perehtyä uusiin oloihin – sanoi professori ystävällisesti – minun kukkani oli liian syvään juurtunut lapsuudenkodin maaperään, vaan suokoon Jumala, että meidän lapsemme oppivat samalla tavalla rakastamaan kotiaan, kuin äitinsä, sillä jalompaa, hellempää ja parempaa olentoa kuin sinä, pieni sydänkäpyseni, ei ole maailmassa, sen minä uskon järkähtämättömästi —

– Ja sekö kaikki on kodin ansiota?

– Niin minulla on täysi syy otaksua.

– Ehkä hyvästä tyttärestä tulee aina hyvä vaimo – isoäiti veti rakkaasti nuoren rouvan syliksi ja suuteli otsalle. Lapset syöksyivät joulukuusen luo, joka loisti täydessä kirkkaudessaan ja näytti heille riemuitsevan ja aivan kuin sanovan: nyt on joulu tullut.

– Onko sinulla joulupukkikin, mummo? – kysyi John.

– Onpa vain, siitä saat olla varma, poikaseni – ja sinä minun kultakipeneeni – iloista joulua, lapseni, oikein hauskaa joulua teille! Tulkaa tänne joulukynttiläin valoon, tyttäreni, minun pitää katsella sinua oikein tarkoin. Jumalan kiitos, sinähän olet aivan niinkuin ennenkin.

– Ja sinä myöskin, äiti kulta.

– En ole aivan ennallaan, minulla on enemmän hopeahiuksia ja rypyjä.

– Ne kuluttaa ja silittää pois lapsenlapset; et voi uskoa, miten mieheni ja minä – lapsista puhumattakaan – olemme olleet iloissamme tästä joulumatkasta, että saamme viettää joulua täällä sinun kanssasi levossa ja rauhassa. On niin sanomattoman hauskaa olla kaikkien rakkaitensa kanssa koolla vanhassa kodissa, jonka sinä, äitiseni, olet tehnyt niin kalliiksi ja mieluisaksi lapsillesi. Kiitos siitä, Jumala sinua siunatkoon! – Nuori rouva syvästi liikutettuna suuteli äitinsä käsiä, vaan vanhus silitti hyväilevästi hänen päätänsä: – Elä kiitä minua – sanoi hän hiljaa – hyvä koti on Jumalan lahja, paras, mitä voimme maan päällä saavuttaa paitsi lupausta asunnoista tuolla ylhäällä. Siellä, rakkaani, vasta siellä olemme kotona!

Muistoruno

Vanhoja muistellessa esiintyy aina selvänä monien muiden kuvain joukossa vanhan karjakon pitkä luiseva vartalo, leveä rokonarpinen muoto ja rehelliset silmät. Kauniiksi ei häntä voinut sanoa, vaan perin rehellinen näkönsä todisti, mikä hän oli – uskotun palvelijan tyyppi vanhoilta hyviltä ajoilta.

Meidän päivinämme on harvassa sellaisia ihmisiä, sen vaikuttaa jo ajan henki, mikä kaikkiin elämän oloihin on painanut levottomuuden leiman; nyt ei ole enää aikaa kauvan viipyä yhdessä kohdin, levoton ihmismieli haluaa vaihtelua ja taas vaihtelua ja niin muutetaan paikkoja lakkaamatta, jota tekevät niin ylhäisemmät kuin alhaisemmatkin.

Vanha karjakko palveli samassa herrastalossa »koko aikansa», eikä hän koskaan ajatellutkaan muuttaa toiseen taloon. Hän oli emännän luotetuin tuki suuren maatilan talouden hoidossa, oikein kansan sanaan »uskottu henkilö», vaan tämän suosion takia oli hänellä paljon vihollisia tovereissaan, jotka eivät voineet häntä suvaita sen luottamuksen takia, jota osoitettiin hänelle. Hän kärsi kuitenkin tyyneesti tämän kiusallisuuden eikä koskaan muitten palvelijain takia väistynyt velvollisuuksien tieltä.

Karjaa rakasti hän kuin äiti lapsiaan, hoiti niitä yöt kaiket – kun niin oli tarve – niin tunnollisesti ettei vertaa. Rakkautensa niihin saikin hänet tekemään pientä, viatonta petosta – mutta se olikin ainoa tekonsa sitä laatua. Hän näet sulloi jauhomitan täyteen jauhonjakopäivinä. Siitä oli aina alituista kiistaa karjakon ja rehumiehen välillä, joka karjakon mielestä sorti navettakarjaa hevosten hyväksi, ja valituksia tehtiin molemmin puolin niin usein, että molemmat lopulta joutuivat isäntäväen pilan ja naurun alaisiksi; sillä vaikka karjakko muuten oli hiljainen ja sävyisä nainen, niin oli hän, kun karjasta oli kysymys, tanakka puolestaan.

Muuten hän oli rauhaisa ja lauhkea kuin lehti. Ei koskaan unohdeta runsaita osia, joita hän jakoi lapsijoukolle, joka keräysi padan ympärille hänen juoksuttaessa juustoa, ja sitä kärsivällisyyttä, jota hän osoitti kertoessaan iltakaudet satuja kuunteleville pienokaisille.

Talvi-iltain mieluisimpia huveja oli nimittäin, iltasta odottaessa ja Nukku-Matin ahdistuessa, mennä piikain kamariin ja siellä karjakon korkealla sängyllä istuessa kuulla hänen kansanmurteellaan kertovan vanhoja ja moneen kertaan kerrotuita, vaan aina uutuuden viehätöksellä kuultuja satuja, rakin vinhasti suristessa ja hienon langan muodostuessa hänen vikkelissä sormissaan.

Vaan vasta omalla alallaan liikkeessa oli karjakko täydessä arvokkuudessaan, silloin kuin hän oli suuressa, raittiissa maitokamarissa, jota hän piti erinomaisessa järjestyksessä ja mallikelpoisen puhtaana. Tunsu todella nautintoa katsellessa kirkkaan puhtaaksi pestyjä hyllyjä, joissa oli pitkät rivit lumivalkoisia maitopyttyjä, maukkaita, kuivamaan pantuja juustoja ja suuria pyttyjä, joissa oli kullankeltaista pappilan voita. Täällä hallitsi karjakko kuin kuningatar epäamättömällä vallalla ja arvolla, ja itse oli aina antamassa joka tipan maitoa, mikä tarvittiin talouteen, jotta ei kukaan pääsisi tekemään epäjärjestystä siellä. Hän olikin ylpeä saadessaan katsojille näytellä aarteitaan ja varustaa herrasväen pöytä herkuilla, jotka olivat hänen hallussaan ja joita tarjoiltiin aina kaikinpuolin maukkaasti laitettuna.

Vaikka nykyaikaiset meijerit joka päivä parannettuine koneineen ovat maitotalouden saaneet toiselle kannalle, niin muistelee kuitenkin kaipauksella entisen ajan hauskoja maitokamareita, joissa valmistettiin kaikki talon omiksi tarpeiksi, niin ettei ollut koskaan puutetta voista, hyvästä kermasta ja verrattomasta viilistä.

Minä tosiaan uskon, että tuo kunnioitettava vanha karjakko kääntyisi haudassaan, jos näkisi, miten meidän päivinämme hoidetaan karjaa ja miten aamulla joka ikinen maitotippa kulettaa koluutetaan kylänmeijeriin, jollei sellaista laitosta ole itse talossa. Eukko varmaan sanoisi niinkuin moni muikin:

– Talonpoika kokoaa rahaa, vaan työmies ei saa voimaa kurnaali-maidosta.

Kun sunnuntaina iltapäivällä sattui menemään maitokamarin ohi, niin kuului sieltä tavallisesti yksitoikkoista, hiljaista muminaa. Kun katsahti sisään, niin näki karjakon puhtaan palttinaisen verhon takana istuvan lukemassa saarnaa vanhasta paksusta postillasta, joka oli hänen oma kallisarvoinen omaisuutensa ja jolla arkipäivinä oli sijansa hyllyllä kevätjuustojen yläpuolella.

Hän ei ollut niitä, joka kristillisyyttään piteli esillä kuin kaupankalua, vaan koko hänen elämänsä oli vaellusta Jumalan tahdon jälkeen uskollisessa velvollisuuksien täyttämässä, ja minä olen varma, että hän luki postillaa yhtä paljon henkensä virkistämiseksi kuin täyttääkseen pyhäpäivän velvollisuutta.

Joka aamu, kun hän tuli navettaan – varsinaiselle työkentälleen – rukoili hän nöyrästi Jumalan siunausta itselleen ja karjalle, joiden menestys oli hänelle sydämenasiana, ja siunausta olikin hänen työssään. Hänellä »onnistui» karja, sanottiin, vaan itse tiesi hän parhaiten, mistä onni tuli.

Karjakko oli tullut pappilaan nuorena, reippaana tyttösenä, oli kuluttanut parhaat nuoruutensa voimat työhön isäntäväkensä hyödyksi, joiden kunnioituksen ja ystävällisyyden hän oli saavuttanut, ja joita kohtaan hän itse tunsu mitä lämpimintä mieltymystä. Nyt oli hän jo aikoja sitten jättänyt parhaan ikänsä, ja kun kunnioitetun perheenisän kuoleman takia pesä hajoitettiin, jossa hänelläkin, palvelijalla, oli ollut kotinsa, niin ei hän enää vanhoilla päivillään tahtonut palvella vieraita, vaan päätti pankkiin sijoitetuilla säästöillään rakentaa itselleen oman tuvan vanhain päivänsä varaksi.

Tuumasta toimeen! Tupa, tuli valmiiksi, valkaistuine uunineen ja perunakellarineen tuvan sillan alla, oikein sellainen pieni ihannetupa hänen mielestään, ja sitte rakennettiin siihen vielä pieni pyhäkamari eteiseen, jossa vanhan karjakon hyvin säilyneet ja kirjavat karttuuni- ja villavaatteet, pitteet, silkkihuivit ja vahvaompeleiset pieksut olivat järjestettyinä kaikessa kauneudessaan ja edullisemmässä valossa kuin pappilan ullakon pimeässä sopukassa, jossa niitä lapset olivat katselleet suureksi huvikseen.

Hänellä oli siis pieni, rauhaisa soppa vanhoina päivinä, vaan lepo ja vapautensa eivät liene koskaan haihduttaneet entisten aikain kaipausta, pappilaa hän ei unohuttanut koskaan ja suurin ilonsa oli saada vieraakseen matalaan majaan entisen isäntäväkensä. Silloin pani hän mielellään pannun tulelle, ja nuoret halulla söivät hänen herkkuisia pannukakkujaan, vaikka jo aikoja sitten olivatkin vieraantuneet hänen saduilleen.

Nyt on jo monia vuosia sitte vanha karjakko levännyt hiljaisessa hautuumaassa ja vaatimattomassa hautamerkissä on vanhan isäntäväkensä panettamat sanat: – Sinä hyvä ja uskollinen palvelija, vähässä olet ollut uskollinen, mene Herran iloon.

Kunnia ja kiitos hyvälle, rehelliselle palvelijalle ja rauha hänen muistolleen.

Rakkaudesta

- Sinä näytät niin rasittuneelta, Hilja, lepää nyt vähän, minä olen levoton terveytesi takia!
- Ei ole hätää, hyvä täti.

Hiljan äänessä oli rohkea sointu ja hän kohotti melkein kärsimättömällä liikkeellä mustatukkaisen tytönpäänsä kirjoitustyöstä, jonka ääressä oli ollut kumarruksissa useita tunteja.

– Sinulla varmaan on taas ylimääräistä työtä. Minä en ymmärrä mitä sellainen merkitsee, kun sinulla kuitenkin on hyvä virka ja siitä sellaiset tulot.

Hiljan poskille punat nousivat, ja kiivas vastaus oli tulossa huulilla, vaan hän pakotti itsensä vaikenemaan ja pisti kynän päättävästi taas musteastiaan, jolloin kapteenin rouva Lind otti avainkimpunsa ja meni ruokasaliin järjestämään teepöytää.

Hiljan kynä ratisi taas kiireesti paperilla sivun loppuun, vaan sitte ojentausi hän tuolissaan äkkiä selkäkenoon ja oikoi jäseniään. Kapteenin rouva oli oikeassa, Hilja todellakin oli uupuneen ja rasittuneen näköinen, ja silmissä – jotka olivat suuret ja siniset – oli raukea tuijottava katse. Velto ilme ilmestyi vaaleanpunasille huulille, kun hän hetkeksi antautui lepäämään, vaan heti hän taas karkoitti rivakasti uneliaisuuden ja tarttui työhön uudelleen.

Kello ruokasalissa löi heleällä äänellä kahdeksaa, teekeittiö kirisi iloisesti ja ovella seisoi pieni, kaunisvarsinen kapteenin rouva: – Tule nyt, tyttöseni, tee odottaa, ja herra Grönblad myöskin.

Tällä nimellä tuntui olevan tenhoisa vaikutus Hiljaan, hän työnsi heti paperit syrjään, silmäsi pikimmältään kuvastimeen sohvan päällä ja riensi sitte kodikkaaseen, valoisaan ruokasaliin.

– Hyvää iltaa, Knuut! – Hyvää iltaa, Hilja! – Heidän silmänsä kohtasivat toisiaan ymmärretyllä katseella. Heti istuttiin pöytään ja iloisen emännän ja hänen kahden asuntovieraansa keskustelu sujui vilkkaasti.

Kapteenin rouva Lind oli vanhan meriurhon lapseton leski. Hän oli varakas, niin että taloudellisessa suhteessa oli riippumaton mistään, vaan reipas luonteensa ja taipumuksensa iloiseen seuraan – varsinkin nuorison seuraan – saattoi hänet aina ottamaan hyvin varustettuun pöytänsä ja äidilliseen hoitoonsa vähintään kaksi asuntovierasta kerrallaan.

Neiti Hilja Ojanen ja ylioppilas Knuut Grönblad olivat asuneet hänen luonaan enemmän kuin neljä vuotta ja sen vuoksi pidettiin heitä kuin perheeseen kuuluvina – johon kuului, paitse itse kapteenin rouvaa, myös pikku Titti, vaaleankeltainen villakoira, yhtä pullakka ja pyöreä kuin sen emäntäkin. Rouva Lind vakuutti joka päivä, että Hilja oli hänelle kuin oma lapsi ja että Grönblad oli kiltein poika hänen asuntovieraistaan, ja kun Hilja eräänä päivänä suurimpana salaisuutena uskoi eukolle, että Knuut ja hän ovat salakihloissa, niin he olivat kapteenin rouvan mielestä – »niin sievä pari» ja hän antoi heille hellän sydämensä siunauksen.

Siitä oli jo kolme vuotta, ja tuon tuostakin eukko vilkutti tuttavallisesti Hiljalle silmää, kun olivat kahden kesken, ja kysyi, »milloin he julkaisevat kihlauksensa», vaan toinen aina vastasi vähän punastuen, että Knuut oli vielä ainoastaan ylioppilas ja lukee lääkäriksi, joka kestää niin kauan; he eivät olleet aikoneet julkaista kihlaustaan ennenkuin Knuut pääsee kandidaatiksi.

Kapteenin rouva oli avomielinen ja hänellä oli suuri vastenmielisyys kaikkea salaperäisyyttä vastaan ja pitkälliset kihlaukset varsinkin olivat hänelle mielenkiusaksi. Vaan nuorten asiain kanssa hänellä ei ollut oikeastaan mitään tekemistä, sen vuoksi täytyi hänen malittaa mielensä, niin vaikeata kuin olikin olla ääneti ja ilmaisematta salaisuus kamreerin rouvalle, joka asui toisessa kerroksessa ja oli hänen uskottunsa. Kolme vuotta oli rouva Lindistä pitkä aika, vaan Hiljasta menivät ne kuin uni; onnellisena ei lue päiviä, ja nämä kolme vuotta olivat olleet iloisinta aikaa hänen elämässään.

Yleensä puhuen ei Hiljan elämässä juuri koskaan ollut ylenmäärin ollut iloa tahi päiväpaistetta. Hiljan vanhempien koti oli köyhä ja ihan varatonna joutui hän vanhempiensa kuoltua parinkymmenen vuotiaana maailmaan ansaitsemaan leipänsä, miten parhaiten taisi.

Onneksi oli hänellä hyvä käsiala ja oli nopea kirjoittamaan, joten hänen onnistui aluksi hankkia kirjoitustyötä; sittemmin kävi hän kirjanpitokurssin ja vihdoinkin saikin paikan muutamassa konttorissa. Palkka oli hyvä ja iltapuhteet olivat vapaata aikaa. Tämä riippumattomuus tuntui kyllä onnelliselta, vaikkakin hän – niinkuin moni muukin – tunsikin, että koko olonsa riippui hänen omasta terveydestään ja työkyvystään, vaan Hiljan elämällä, kun hän asuntovieraana muutti toisesta vieraasta kodista toiseen, oli selittämätön autiuuden leima. Kaikkialla tunsikin hän itsensä vieraaksi, erittäinkin kun hän oli umpimielinen ja pysyi vieraana tuntemattomille. Vasta kun hän oleusi rouva Lindin luo, tunsikin hän mitä kodikkuus on. Työssä ja yksinäisyydessä oli kulunut hänen nuoruutensa, tuo toivehikas aika, jolle itsekukin asettaa tuhansia mahdollisuuksia seisossaan sen kynnyksellä, tuo aika, jolloin aavistellen katsoo tulevaisuutta. Hilja oli täyttänyt kaksikymmentä kahdeksan vuotta muuttaessaan rouva Lindin luo.

Hän muisti selvästi sen päivän, eikä se varmaankaan koskaan unohtuisi häneltä, sillä silloin näki hän ensikerran Knuutin. Tämä oli solakka, kalpea, vähän etukumarainen, silmänsä olivat kauniit, siniset ja käytöksensä vähän kömpelö, talonpoikaisylioppilas kun oli.

Hilja tunsikin heti myötätuntoisuutta häntä kohtaan, ehkä sen vuoksi, että Knuut oli ujo ja seuraa karttava niinkuin hän itsekin, ja pian alkoi Knuutin persoonallisuus vaikuttaa häneen tietämättään. Hilja rupesi pilollaan opettamaan hänelle kaikkia pieniä sääntöjä sievää käytöstapaa varten seurassa ja oli hyvin rohkea tuon itseään ujomman rinnalla.

Pian hän myöskin huomasi, että ujossa ylioppilaassa piili tavattoman runsaat lahjat; rahvaan lapsi, yksinkertaisissa oloissa kasvanut, vaan oli ominneuvoinsa hankkinut itselleen kaikenlaatuista kirjallisuutta, jota ei ollut ainoastaan lukenut, vaan muodostanut mielipiteitä luetusta. Hän oli ajatellut ja miettinyt enemmän kuin useat hänen ikäisensä nuoret miehet, jotka ovat sivistyneistä kodeista, ja hänen ja Hiljan kesken kehittyi pitkät keskustelut päivällispöydässä ajan kysymyksistä ja uudemmassa kirjallisuudesta.

Nuori Grönblad, joka tähän saakka oli pysytellyt enimmäkseen kamarissaan ja hyvin harvoin noudattanut rouva Lindin ystävällistä kutsua »pistäytymään sisälle ja puhelemaan jonkun hetken iltapuhteiksi», rupesi vähitellen kaiken joutoaikansa oleskelemaan naisten luona, missä ilta kului vilkkaassa keskustelussa tahi hyvää kirjaa lukiessa.

Niin tuttavuus jatkui ja Hilja huomasi, että elämänsä ei aina ollut katoava varjoon, vaan vielä voi se tulla valoisaksikin. Varhaisin nuoruus oli tosin jo ohi, vaan ei hän silti ollut vanha, vielä sydän sykkii lämpöisesti ja veri virtasi kiivaasti – ei, hän ei ollut vanha, vaan vielä tarpeeksi nuori ja jäntevä voidakseen sepittää onnensa, ja tuhannet äänet sydämissä soivat elämän sulon ylistystä!

Kun vuosi oli kulunut, niin oli tämä ilo vähällä saada äkillisen lopun. Knuut Grönblad alkoi näyttää huolestuneelta ja surulliselta, aivan kuin auttamaton asia olisi häntä vaivannut. Vihdoinkin hän Hiljalle eräänä päivänä, kun olivat yhdessä kävelemässä, uskoi huolensa, Hänellä oli rahahuolia. Tähän saakka oli hän tullut toimeen ansaitsemalla kotiopettajana kesäaikoina ja silloin tällöin saanut isältään kotoa – vaan nyt oli talo myyty velasta, hänen täytyi keskeyttää lukunsa tahi ottaa laina voidakseen elää kaupungissa, vaan kenen puoleen hän kääntyisi, hänellä ei ollut sellaisia tuttavuuksia.

Hilja kuunteli tyyneesti loppuun, kulki sitte kauan ääneti ja miettiväisenä, vaan lausui vihdoinkin vähän epäillen: – Minulla on vähän rahoja pankissa, joita olen palkastani säästänyt; ne ovat siellä nyt käyttämättöminä, ottakaa ne ja maksakaa niistä minulle sama korko, minkä pankki maksaa. Eihän tämä siis ole minun puolestani erityisempää jalomielisyyttä, ottakaa vain ne – lisäksi hän suostutellen – minähän saan tehdä niitten kanssa, mitä haluan, sillä ne ovat omaa ansiotani, eikä teidän tarvitse hankkia takuuta niille.

Ylioppilas katsoi häneen pitkistään ennenkuin purkautui innokkaasti ylistämään hänen suurta jalomielisyyttään, hyväsydämyyttään, vaan loppupäätös oli se, että hänen oli mahdoton vastaan ottaa sellaista uhrausta. Hänen tutkinto-uransa oli pitkä ja ennenkuin voisi maksaa velkansa, olisi Hilja ehkä uupunut odottamaan. Hän tarkoitti totta, kukaan ei olisi voinut epäillä siitä tahi syyttää häntä, että hän kevytmielisesti tarttui hyvään tarjoukseen saadakseen tarvittavat rahat. Hilja itse ne todella

työnsi hänelle ja niin »syntyi kaupat», kuten Hilja ammattimaisesti lausui. Hilja nosti pankista puolet talletuksella olevia rahojaan ja teki Knuutin velalliseksi. Seuraavana vuonna meni toinen puoli ja tulvivalla kiitollisuudella vannoni ylioppilas hänelle ikuiset valat, jos Hilja vain tahtois tulla hänen omakseen, sillä Hilja oli hänen mielestään paras ihminen maailmassa, oikea ihannehminen.

Hilja luonnollisesti ei ottanut hänen liioiteltuja lauseitaan niin sananmukaisesti, hän ei ollut niin hurmaantunut ja oli – neljä vuotta vanhempi. Vaan olihan Knuutin ihastus niin houkuttelevaa uskottamaan Hiljalle, että hän on joksikin merkitykseksi toiselle, hänkin, joka niin kauan oli tuntenut olevansa yksin, ja niin järki ei kauemmin voinut puoltaan pitää. He kihloutuivat.

Hiljan hurmaantunut sydän sykki lämpöisesti, hän ei rakastanut häntä kiihkoisesti ja intohimoisesti, niinkuin rakastetaan nuoruuden vuosina, vaan kypsyneen naisen syvällisellä, tyyneellä mieltymyksellä, joka tunne vaatii niin vähän, se kuin alttiisti uhraa kaikki.

Nyt oli Hiljalla elämässään jotakin, jonka vuoksi elää. Päivät päätynään ajatteli hän Knuutiaan ja öisin uneksi hänestä. Säästörahat eivät enää menneet pankkiin, Knuut tarvitsi ne kaikkityyni, jopa ajan ollen menot lisääntyivät niin, että Hilja rupesi ottamaan ylimääräisiä kotitöitä, minkä teki puoleksi salaa. Knuutin täytyi nyt tutkimustensa vuoksi usein olla poissa iltasin, niin Hiljanhan sopi hyvästi silloin työskennellä – Knuutin ei tarvinnut aavistaakaan, että hän uurasti ja ponnisteli hänen tähtensä, sillä se juuri oli Hiljasta suloista, että sai hiljaisuudessa tasoittaa Knuutin tietä hänen korkeaan päämaaliinsa. Niin, Knuutista oli tuleva erinomainen lääkäri, muotilääkäri, jonka luona kaikki juoksevat, varsinkin naiset. Olisikohan hän mustasukkainen? Eikö mitä – Hilja naurahti – ei, ei, ei koskaan, hän oli Knuutista yhtä varma kuin itsestään. Ja vilkkaassa mielikuvituksessaan loi hän sulhasestaan mitä ihanteellisimpia kuvia, niinkuin jokainen rakastunut nainen tekee. Knuut oli hänen nuori sankarinsa eikä hän huomannut hänessä koskaan pieniäkään heikkouksia, eikä hänestä ollut mitään syytä moittia sitä, että Knuut nyt niin helposti voi ottaa hänen säästörahojaan, kun alku kerran oli tehty; hänestä oli niin luonnollista, että Knuut oli nyt ottavan sijalla, tulevaisuudessa oli Hiljan mielestä asemat yhtä helposti vaihdetut.

Nuori lääketieteen oppilas oli todella hyvin lahjakas ja teki työtä kunnioitusta herättävästi, vaan ei ollut niin ihanneltava, kuin morsiamensa häntä piti, ja hänestä iloinen toveriseura oli joskus mieluisampi kuin kahdenolo Hiljan kanssa – mistä Knuut ei juuri todenteolla välittänyt. Ihminen on ihminen ja yksilöllisen vapautensa hävittäminenhan olisi luonnotonta. Kun Hiljalle siitä oli iloa, että sai lainata hänelle rahaa, niin mitäpä hän miehekkään ylpeytensä takia kieltäisi häneltä tätä iloa, ja kyllähän hän tilaisuuden tultua maksaa Hiljalle kaikki oikein korkoa korolle. Knuut ajatteli vähän väliä näin rauhoittaakseen itseään, vaan joka vuosi tuntui hänestä että tulevaisuus eteni etenemistään sen sijaan kuin sen olisi pitänyt lähetä. Mitä varten ajattelikin tulevaisuutta, kun nykyisyydessä oli niin hauska elää. Hänellä sitäpaitsi ei ollut aikaa uneksimisiin. Hilja uneksi sen sijaan heidän molempain edestä, kun hän istui iltasin lampun ääressä ja neuloi kauniita nimikirjaimia pöytäliinoihin ja servietteihin, joita hän oli hiljaisuudessa vähitellen hankkinut varustukseksien.

Seuraavana kesänä tarjosi Knuutille muuan hänen rikas toverinsa vapaan matkan Ruotsiin ja Norjaan, ja hän matkusti keveällä sydämellä ja huvitteli huoletta. Hilja kulki kaupungin pölyisiä katuja ja joka päivä laski, paljonko hän voisi ensi syyslukukaudeksi säästää Knuutille; paljo se maksoi opin hankkiminen, vaan sittepä oppi onkin tuottava pääoma, kun on oppivuotensa jaksanut.

Muutamana elokuun päivänä tuli rouva Lind läähättäen Hiljaa vastaan etehisessä, kun Hilja tuli kotia.

– Minulla on sinulle uutinen kerrottavana – huusi eukko hyvänen innokkaana – suuri uutinen, sen saat uskoa. Me saamme uuden asuntovieraan syyskuun alussa, veljeni nuori tytär Sortavalasta tulee tänne. Muistathan sinä, olenhan puhunut veljestäni, joka on kruununvoutina siellä? Tyttö on ainoastaan seitsemäntoistavuotias, oikea lapsi ja tulee tänne veistokurssiin ja Jumala tiesi mitä kaikkia opintoja varten. Luonnollisesti hän tulee vanhan tätinsä luo asumaan, joka ei ole nähnyt häntä kuin piennäpahaisna; minä muutan yhden lepotuolin sänkykamariin, niin se on sillä hyvä, sillä Esteri on yhtä kiltti ja vaatimaton kuin isänsä oli nuorena, siitä olen varma.

Rouva hengitti jo helpommin saatuaan ilmoitetuksi uutisensa, ja Hilja koetti ottaa niin ystävällisesti kuin suinkin osaa hänen iloonsa ja rouvan kanssa suunnitella, miten kaikki järjestettäisiin, jotta uudella tulokkaalla olisi hauska ja mukava.

Syyskuun tultua, joka tavallisesti tuo mukanaan elämää ja liikettä pääkaupunkiin ja kouluihin tulvivan nuorison, saapui rouva Lindinkin vieras, ujo, nuori tyttö, ruskeasilmäinen impi, jolla hampaat olivat kimaltelevan kirkkaat ja poskissa pienet sievät kuopat kun hän veti suutaan puoleksi ujoon puoleksi veitikkamaiseen nauruun.

Hilja otti hänet heti sisarelliseen huostaansa, rouva Lindillä oli hänelle joka päivä uusia lempinimiä, ja vanha Titti unohutti ärtyisen mielensä, kun Esteri hyväili häntä pehmoisella kädellä, sanalla sanoen nuoresta työstä tuli pian koko talon kultasilmä. Hänen tarvitsi vain panna päänsä kallelleen ja katsoa herttaisesti, niin hän sai kaikki toiveensa täytetyiksi. Onnen myyrä.

Hilja katseli joskus surullisena, vaan kadehtimatta nuorta tyttöä, joka oli kuin perhonen, minkä elämää eivät surut olleet vielä varjostaneet. Hän oli rikkaitten vanhempain ainoa, jumaloitu lapsi, jolle koko maailma hymyili, ja sen vuoksi itsekkin aina iloinen kuin auringon säde. Iloisuudellaan, avonaisuudellaan ja nuoruuden sulollaan viehätti hän kaikkia, joiden seurassa oli. —

Esteri herätti uutta elämää rouva Lindin piirissä, jossa viime aikoina se oli alkanut olla hiljaista, ja kun Knuut tuli kotia matkaltaan, niin hänkin – joka muuten ei ollut mikään naisseuran mies – mielellään puheli tahi laski leikkiä nuoren tytön kanssa, joka niin helposti punastui ja nauroi niin lapsellisen viehättävästi.

Oli oikein hauska syksy heillä ollut, arveli Hilja ja piti sitä Esterin ansiona, ja Knuut vapautui usein iltasin töistään mennäkseen heidän kanssaan huveihin, sillä Esterin piti luonnollisesti saada huvitella jonkun verran ja nähdä vähän maailmaa ympärillään, Hilja turvanaan, kun tätinsä ei liikkunut missään iltasin.

Jouluksi meni Esteri kotia, vaan tuli taas takaisin uudeksi vuodeksi, hän viihtyi niin hyvästi erinomaisen tätinsä luona, sanoi hän; kaikki olivat hänelle täällä niin hyviä, jopa vanha Tittikin, joka muuten oli taipuisa murisemaan vieraille.

Hilja väsymättä korjaili Esterin hameenhelmuksia ja piti huolta hänen hansikkaistaan, ja maisteri – Esteri sanoi jo maisteriksi, kun Grönblad juuri suoritteli tutkintojaan – jopa maisterikin tuhlaili kallista aikaansa valmistaen Esteriä noihin ikäviini oppitunteihin, joita Esterin välttämättä piti äitinsä tahdon mukaan ottaa.

Nämä opinnot olivat todella Esterin ainoa loukkauskivi tässä maailmassa, sillä tuo sievä pää oli hiukan kovanlainen, johon hän ei saanut pystymään oppia yhtävähän kuin hän voi estää poskiaan punastumasta aina, kun Knuut katsahti häneen. Ja Knuutin katse harhailikin usein »lapsen» sievällä muodolla, samalla kun hän puoleksi tietämättään alkoi huomata, että Hilja näytti vähän vanhentuneelta.

Hiljasta taas hänen Knuutinsa alkoi kehittyä siksi, minkä hän mielessään oli hänestä kuvailut tulevankin. Hänestä oli tullut leveäharteinen, pystypäinen, näytti terveeltä ja voimakkaalta ja pienet mustat viikset somistivat häntä erinomaisesti. Sitä paitse oli hän, ennen niin arkaileva ja ujo, nyt iloinen ja seurasta huvitettu; käytöksensä oli vapaata ja hän hymyili kohteliaasti, jolloin näkyivät tasaiset valkeat hampaansa – ainoat, mikä oli enää sukuperintöä hänellä. Hilja sanoi usein piloillaan, että Knuutin hymy oli oikein ammattihymy, jota hän harjoittelee vastaista tarvetta varten.

Hiljasta oli mieluista nähdä Knuut vilkkaalla ja puheliaalla tuulella, silloin vasta hänen mielestään Knuutin lahjakkaisuus tuli täysin näkyviin, vaan kun Knuut laski leikkiä Esterin kanssa, niin oli Hilja joskus hyvin surullinen, kun tunsii olevansa heidän rinnallaan niin vanha, kuin olisi kuulunut jo eri sukupolveen. Esterille ei oltu koskaan uskottu Hiljan ja Knuutin välisiä suhteita, eikä hän ollut mikään sieluntuntija, harvoin huomasi asioita pintaa syvemmälle ja otti ihmiset heidän sanainsa ja näkönsä mukaan. Keväällähän he aikoivat julkaista kihlauksensa, kun Knuut oli saanut tutkintonsa, joita varten hän teki työtä »aivan hurjasti» – niinkuin itse sanoi – ainoa keino osoittaakseen Hiljalle kiitollisuuttaan oli se, että hän oli ahkera. Vaan niin kovin ankarasti hän ei

työskennellyt kuitenkin, koskapahan joka päivä jouti hukkaamaan tunnin tai pari Esterin kanssa Esplanaatikadulla.

Hilja, joka ei koskaan valinnut kävelyajakseen puolispäivän tunteja, niin kuin muotiin kuului, mutta oli konttorista ruokatunneille tullessaan pakotettu kulkemaan Esplanaatin läpi, näki heidät usein kävelemässä iloisina ja ylhäisinä väen tungoksessa ja innokkaasti keskustellen, niin etteivät havanneet Hiljaa, joka huomaamattomana tuli näkyviin ja taas katosi ihmisjoukkoon. He näyttivät Hiljasta niin vierailta kuleksiessaan hitaasti päivänpaisteisella kadulla. Ja aina tämä uudistuva näky viilsi ehdottomasti hänen sydäntään. Ei ollut niinkuin olisi pitänyt olla; hänen olisi pitänyt olla Esterin sijalla siinä kävelemässä ja vielä käsikädessä Knuutin kanssa, niin että koko maailma olisi saanut nähdä, että he kaksi kuuluivat toisilleen. Vaan kun hän ajatteli itseään iloisessa, loistavassa joukossa vanhassa palttoossaan, joka ompeleista oli jo vaalennut, ja huokeassa hatussaan, niin täytyi hänen tunnustaa, että Ester ihkauudessa muodinmukaisessa kevätpuvussa sopi joukkoon paremmin ja tuotti Knuutille suurempaa kunniaa. Ehkäpä Knuut olisikin häpeillyt hänen puutteellisen ulkonäön vuoksi, ajatteli Milja katkeralla mielellä – hän ei voinut ostaa mitään uutta kevätpukua, sillä Knuut tarvitsi palttoon, ja herrain vaatteet ovat niin äärettömän kalliita.

Noo, samapa se! Onhan vielä tohtorinnalla varaa pukeutua niin, että hänen miehensä, etevän lääkärin, ei tarvitse häpeillä hänen seuraansa.

Minkä vuoksi hänen silmiinsä tuli kyyneliä ja minkä vuoksi tunsu sydämessään ahdistusta tulevaisuutta ajatellessaan? Hän ei itsekään sitä tiennyt, hän tiesi vain sen, että hän ei enää voinut koskaan tulevaisuutta ajatella tuskaa tuntematta siitä, että tulevaisuus peittyi häneltä pilveen ja varjoihin.

Hilja raukka, hän ei tahtonut itselleen myöntää, että epäluulon siemen hänen tahtomattaan oli istuutunut hänen sydämeensä, missä se nyt iti ja kasvoi. Ja tietämättään oli hänen mielensä päivät päästään jännityksessä huomioita tehdessään, mikä sai hänen poskensa kalpeiksi ja poisti unen hänen kosteista silmistään, kun hän illalla laski päänsä patjoille.

Niin kului tuskallisia viikkoja, kunnes muutamana toukokuun kirkkaana päivänä Knuut tuli kotia ja päivällispöydässä hyvin välinpitämättömästi kertoi, että »nyt hän on maisteri».

Hiljasta tuntui, että sydämensä lakkasi sykkimästä. Nyt vihdoinkin olivat he siis perillä, niin kauan odotetussa ja ikävöidyssä päämaalissa; vaan että Knuut ilmaisi tämän suuren ja tärkeän uutisen niin arkipäiväisellä tavalla pöydässä iloitsematta siitä ensiksi hänen kanssaan kahden kesken, sitä hänen ei ollut helppo anteeksi antaa Knuutille. Hiljallehan oli tämä tutkinto melkein kuin koko elämän onni, sen eteen oli hän uhrannut kaikki nämä pitkät raskaat työvuodet; miehet ottavat sydämenasiat aivan toisella tavoin kuin naiset, ajatteli hän katkerasti, kohottaessaan niinkuin muutkin lasinsa ja juodessaan Knuutin onneksi rouva Lindin karviaismarjaviiniä, jota aina ilmestyi silmänräpäyksessä satunnaisina juhlatilaisuuksina.

– Onnekseksi, Knuut! – sanoi Hilja vapisevin huulin.

– Kiitos! – vastasi hän katsomatta Hiljaa.

Illalla seisoi Hilja yksinään ikkunassa. Esteri oli kutsuttu nuorison tanssipitoihin, ja rouva Lind oli mennyt uskottunsa, kamreerin rouva Vesterin luo. Hilja seisoi ja muisteli, miten suureksi ilokseen oli odottanut juuri tätä päivää, miten ihanana ja valoisa se oli hänen toiveittensa takaa näkynyt ja nyt todellisuudessa oli niin kurja, niin pimeä ja surullinen – silloin kuului äkkiä Knuutin oven käynti. Knuut tuli eteiseen ja otti kauniin, vaalean kevätpalttoonsa naulasta.

Hilja oli nähnyt hänen menevän ulos heti päivällisen jälkeen, eikä tiennyt, että hän oli tullut sitte takaisin.

– Menetkö ulos tänä iltana, Knuut? – kysyi hän ja lisäsi puolittain epäileväisesti – minun mielestäni meillä olisi niin paljon puhelemista juuri tänä iltana!

Knuut mutisi jotakin, että hänellä oli sovittu kokous muutamien toverien kanssa, vaan pani kuitenkin palttoonsa naulaan ja tuli Hiljan luo.

– Muistatko, miten halulla ennen kuvailimme yhdessä sitä päivää, jolloin olet saanut tutkintosi suoritetuksi? – sanoi hän vienosti ja ojensi hänelle kätensä.

– Luonnollisesti minä muistan – sanoi Knuut katsellen kadulle ja hänen silmissään oli omituinen kalsea ja vieras ilme.

– Minä tässä seisoin ja ajattelin tulevaisuuttamme, Knuut – jatkoi Hilja – se on kuluneina vuosina pilkoittanut kuin kirkas vaan kaukainen tähti taivaallamme; nyt voimme saada sen käsiimme, tulevaisuus on ihan jalkaimme juuressa! Vaihdetaanko jo huomenna sormuksia, sano? – Hiljan ääni muuttui tuskalliseksi kuiskaukseksi, ja katseensa oli kiinnitetty Knuutin jäykästi kokoonpistettyihin huuliin. Oli kuin Knuutin ajatukset olisivat oleskelleet kaukana poissa ja Hilja nyt kysymyksillään pakoittanut ne takaisin.

– Miksikäs ei tänään yhtä hyvin kuin huomennakin – vastasi hän.

Hilja tuijotti häneen hetkisen kädet suonenvetoisesti puristettuina rintaan, sitte syöksähti esiin tuo kysymys, joka niin kauan oli poltellut hänen haavoitettua sydäntään: – Knuut, Knuut, sinä et enää minua rakasta, minä näen, että välimme on loppunut?

Knuut huudahti kiihkeästi: – Minä en koskaan ole ajatellut rikkoa sanaani, Hilja, sen vannon.

– Minä ymmärrän, sinä olet kylmennyt – Hilja taivutti päätään aivan kuin musertavan iskun kohdatessa.

– Niin, valheeseen perustuessa olisi tulevaisuutemme huonolla perustuksella – sanoi Knuut vähän kärsimättömästi – tunteilleen ei voi, näet, mitään, vaan rehellisenä miehenä pidän lupaukseni!

Hilja hymyili surullisesti: – Kiitos siitä – minä nyt vapautan sinut lupauksestasi; rakas Knuut, minä olen liian vaativa enkä tahdo perustaa avioliittoani muuhun kuin molemmin puoliseen rakkauteen. Kiitos entisistä hauskoista hetkistä, Knuut, minä olin hyvin onnellinen silloin, vaikka kaikki oli ainoastaan unelmaa.

Yksinäinen suuri kyynel vieri hiljalleen kalpeaa poskea pitkin, jota Hilja ei pyyhkinyt pois. Knuut katseli sitä ja yhtäkkiä sulasi tuo kyynel hänen sydämensä ympärille kylmettyneen kuoren; muistaen tulvehtivan hellyyden, jota tämä nainen oli monet vuodet hänelle osoittanut, tarttui hän Hiljan molempiin käsiin ja suuteli niitä kiihkoisesti ja purkautui tuskissaan ja katumuksissaan intohimoisiin sanoihin.

Hilja seisoj liikkumatta ja antoi tämän myrskyn raivota ylitsensä, vaan kuta enemmän Knuut puhui lämmeten ja kiihottaen tunteitaan kunnes kauniissa silmissä loisti kyyneleitä, sitä kivettyneemmäksi tunsu Hilja itsensä. Lopuksi hän ei voinut muuta kuin veti pois kätensä ja viittasi Knuutia menemään: – Jo riittää, Knuut, minä olen väsynyt – sanoi hän heikosti. – Sinun ei tarvitse puolustaa syyttömäksi itseäsi mistään, jota et ole tehnyt. Sinä et ole ollut uskoton minulle, sillä nyt näen, että se mitä minä pidin rakkautena olikin vaan kiitollisuutta. Elä puhu »minun hukatuista rahoistani», nehän voit vastaisuudessa maksaa, vaan kuule, Knuut, – hän tarttui lujasti Knuutin käsivarteen – minä en voi suvaita, että maksat velkasi minulle millään muulla kuin omilla ansaitsemillasi rahoilla, ei millään muulla, muista se.

Hänen mieleensä oli äkkiä syöksähtänyt ajatus, että olisi ääretöntä ivaa, jos Knuut maksaisi hänen uhraukset – rikkaan vaimon häälahjalla. Välistä ehtii silmänräpäyksessä seurata pitkän ajatussarjan.

– Hyvästi, Knuut, nyt sinun täytyy mennä!

Kun ovi sulkeutui Knuutin jälkeen, piiloittihe Hilja akkunaverhojen taa ja katseli Knuuttia, kun hän meni alaspäin katua, astuen reippaasti ja notkeasti. Ah, hän ei ollut erehtynyt, hän tunsu, että Knuut meni keventyneellä sydämellä, kun vaikea hetki oli ohi.

Hilja painoi sormensa polttaville silmilleen ja ajatteli miten hartaasti hän vielä kerran olisi tahtonut pyyhkiä syrjään hänen kiharaisen tukkansa ja suudella kaunista, korkeaa otsaa. Hiljan rakkaudessa oli melkein äidillistä hellyyttä – vaan nyt oli kaikki ohi, ja hän oli taas yksin, niin yksin ei hän elämässään ollut vielä koskaan tuntenut olevansa.

Tuolla kirjoituspöydällä oli suuri pino kirjoitustöitä odottamassa, vaan eihän nyt enää ollut mitään, minkä eteen työskennellä, ainoastaan omasta itsestään huoli, kaikki hänen uhrauksensa oli ollut turhaa.

Vaan oliko se todellakin ollut niin arvotonta? Hän jäi sitä hetkeksi miettimään.

Jos Knuutista tulee, niin kuin hän oli hänestä toivonut, etevä, kyvykäs lääkäri, niin olihan siitä ihmiskunnalle sama hyöty, vaikka hän ei saisikaan olla osakkaana Knuutin menestykseen. Pitkien vuosien aikana hiljaisessa, uskollisessa kieltämyksessä oli hänen rakkaudestaan puhdistunut itsekkäisyyden kuona, ja tuona hetkenä, kun hän seiso i yksinänsä ja pettyneenä, puhkesi sen kaunein kukka. Kuumia kyyneliä vier i silmistä lieventäen ahdistetun sydämen tuskaa ja kun hän illalla pani maata, nukkui hän pitkistä ajoista rauhallisesti kuin lapsi.

Hän heräsi, kun Esteri muutamia tunteja myöhemmin tuli kotiin. Pieni olento hiipi varovasti varpaillaan ja pelkäsi kovasti, että jos hän häiritsee Hiljaa ja herättää hänet, niin että Hiljan kävi häntä sääliksi. Esteri näytti niin kauniilta, kun hän kuvastimen edessä suk i tuuheaa tukkaansa. Hilja ehdottomasti sivellytti kädellään leikkotukkaansa. Knuut ei kärsinyt lyhyttä tukkaa naisella, vaan Hilja oli leikkauttanut tukkansa, että sen laittelemisessa ei aamuilla kuluisi aika.

Hänellä ei ollut niinkuin »lapsella» aikaa pukeutua ja kuleksia puolille päivin pitseillä ja silkkinauhoilla koristetussa aamunutussa, vaan eipä hän näyttänytkään sitte niin hienohipeäiseltä ja hoidetulta kuin Esteri, jolla oli verrattoman kaunis iho, helmikirkkaat hampaat ja ruusunpunaiset sormenpäät.

Hilja huokasi ja käänsi päänsä pois.

– Oh, oletko hereilläsi, Hilja – sanoi Esteri – minä paha tyttö kun olin asettanut lampun niin, että valottaa sinua suoraan silmiin, anna anteeksi!

– Ei haittaa ollenkaan, hyvä ystävä, oliko sinulla hauska?

– Ihmeen hauska, saanko istua vähän aikaa sänkysi laidalle ja kertoa ennenkuin menen tädin luo?

Hilja ei voinut sitä estellä, kukaan ei voinut kieltää, mitä tuo purppurahuuli pyysi, ja kun hän hyvää yötä toivottaen kääri kätensä Hiljan kaulaan, puristi Hilja häntä rintaansa vasten. Jumalan kiitos, Hiljan sydämässä ei ollut mitään katkeruutta parempiosaisia kohtaan.

Pian sen jälkeen kun Esteri lukukauden lopussa oli lähtenyt pääkaupungista kotia, katosi myöskin maisteri Grönblad, ja viikkoa myöhemmin sai kapteenin rouva lipun, jossa heidän yhteen kiedottujen nimiensä alla oli merkitsevä sana »kihloissa».

Eukko ihan hämmästy i: – No, mutta, Hilja – huudahti hän – mitä tämä merkitsee, sinunhan piti saada hänet?

– Ei, täti hyvä, meidän kihlauksemme oli vain unelma – sanoi Hilja matalalla äänellä – nyt se on todellisuus – ja kun rouva Lind kirjoitti onnentoivotuskirjeen »veljelleni kruununvoudille», niin kirjoitti Hilja Esterille nämä rivit:

»Ole onnellinen, pieni ystävä, ja hyvin hyvä hänelle».

– Eikös ole omituinen lause – sanoi »lapsi», joka morsianten tavallisella välinpitämättömyydellä entisiä ystäviään kohtaan näytti kirjeen sulhaselleen – hyvä sinulle, Knuut. Olenko minä sitte ilkeä noita, koska hänen pitää kehottaa minua rupeamaan kiltiksi? – Knuut näytti vähän hämmästyneeltä eikä hän nähtävästi tahtonut osata vastata mitään.

– Näet, rakkaani, Hilja on erinomaisen hyvä nainen – alkoi hän.

– Niin, niin, minä sen tiedän, että hän on hyvyden jumalatar – vastasi Esteri nenäkkäästi – vaan eikö hän sinustakin ole väliin turhan tarkka vanhan kotiopettajattaren tapaan? Äiti sanoo, että vanhat tytöt muuttuvat aina enemmän tahi vähemmän omituisiksi, ja sitte – eikö sinustakin, Knuut, hänellä ole niin samakka iho?

Esteri kohotti hienohipeäiset kasvonsa niin viekottelevasti Knuutin nähtäväksi, että Knuutin täytyi myöntää ja vakuuttaa todeksi sanansa vähintään puolella kymmenellä suukkosella maailman hienoimmalle »sametti ruusuhipeälle».

Vaan pääkaupungissa kulki Hilja uuvuttavia katuja. Hän teki työtä yhtä ahkerasti kuin ennenkin, vaan ei kuitenkaan itseään varten. Kun itse on saanut kokea kovuutta, niin aukeavat silmät näkemään muidenkin surua ja hätää. Hän piti arvokkuudella päänsä pystyssä eikä kukaan, joka hänet tapasi, voinut huomata, että myrsky aivan äskettäin oli tuhonnut hänen maallisen onnensa. Ja tämä ulkonainen tyyneys ei ollut ainoastaan näennäistä, hän todellakin tunsu itsensä voimakkaaksi ja olevansa varustettu elämän taisteluun, saattamaan sen hyvään loppuun.

Hänen itsekkäisyydestä vapaa rakkautensa antoi hänelle voimia, tämä rakkaus, joka kärsii kaikki ja kestää kaikki, sillä se on jumalallista alkuperää.

Vanha Maija

Yleensä minä varsin vähän tiedän vanhasta Maijasta. Kun minä hänet näin, oli hän ryppyinen eukko, jonka ääni vapisi; ja hänen entisyydestään tiedän ainoastaan, että hän henkisessä suhteessa oli nuoruudesta pitäen ollut heikko – sitä suurempi kirous sille, joka sellaisen raukan saattoi turmioon ja jätti sitte hänet yksin elämäntaisteluun nimettömän lapsen kanssa. Vanhan Maijan elämä oli nähtävästi läpeensä nöyryytystä, viheliäisyyttä ja taistelua leivän eteen, ja tehtävänään oli ollut huonoimmat työt taloissa – sillä parempaan hän ei pystynyt. Niin kuluivat vuodet.

Poika kasvoi, sai leipänsä vieraisissa ihmisissä kahdeksan vuoden vanhasta ja oli nyt miehenä koonnut varoja rakentaakseen oman tuvan, suojan itselleen ja lukuisalle perheelleen. Siellä oli myöskin isoäidille sopiva soppa ja särvintä myöskin, milloin sitä talonväelle oli – leivän sai hän köyhäinhoidolta.

Ja niin alkoivat vanhan Maijan huolet taas uudelleen, vaan toisessa muodossa – huoli lapsenlapsista ja niiden hoidosta, kun miniä kulki töillä taloissa.

Lapsia oli paljo ja kätkyen piti keinua alinomaa; vanhat käsivarret mielivät väliin uupumaan nuorinta poikaa kannellessa ja korvat väsyä lasten kirkumisista ahtaassa tuvassa, vaan isoäidillä ei ollut mihin muualle mennä. Päivät päästään peuhloivat lapset hänen ympärillään ja öisin sai hän kaksi tahi kolme toverikseen kapeaan seinäsänkyynsä. Puute oli makuusijoista ja niukalta oli ruokaakin – maitoa ei riittänyt useinkaan kuin pienimmän velliksi – ja isoäiti tuli aina viimeiseksi jaetuille aterioille, hän oli miniän mielestä liika laukku reessä.

Vanhan Maijan ilonhetket olivat siis tässä maailmassa aniharvat, vaan jolla vähän on muistettavaa, niin hän uskollisesti haravoipi joka murun, kokoa jonkun valoisamman pisteen ympärille kaiken rakkauden, kaikki ajatuksensa – niin vanha Maijakin.

Hänellä oli suuri muisto nuoruutensa ajoilta, alentumisensa tila, jota hän säilytti kuin arvokkainta aarrettaan, ja ken vähän osoitti ystävyyttä lapselliselle eukolle, hän sai vähällä kuulla kertomuksen vanhan Maijan ylpeydestä.

Se oli siihen aikaan nimittäin kun Iisakki raukka tuli maailmaan, ja Maija itki päivät kaikeet ja ihmiset katselivat häneen syrjäkareisesti hänen häpeänsä vuoksi. Hän tiesi ennen olleensa vähäpätönen ja halpanen, vaan nyt häntä halveksittiin, mitään oikeutta ei hänelle tahdottu myöntää, kun hän oli käyttäytynyt niin huonosti. Poika piti kuitenkin viedä ristille ja äidin piti mennä rovastin luo kirkoteltavaksi, sillä kuuluihan hän kaikessa tapauksessa seurakuntaan. Hän luuli, ettei hän koskaan jaksaisi kävellä pitkää matkaa kirkolle, sillä jalkansa horjuivat, niin pelkäsi hän sitä tuomiota, jonka rovasti oli antava hänelle suurelle syntiselle, joka oli tehnyt niin pahoin Jumalaa ja ihmisiä vastaan. Pääsi hän kuin pääsikin perille, ja hyvissä ajoin ennen jumalanpalveluksen alkua. Rovasti oli sakastissa ja lukkari käski hänen tulla sinne. Vavisten kuin rikoksenteikijä astui Maija sakastiin eikä uskaltanut nostaa katsettaan suureen ja arvoisaan sielunpaimeneeseen, joka ikkunan luona seisoi vakavana papillisessa komeudessaan.

Lukkari esitti Maijan asian ja vetäytyi sitte syrjään, vaan rovasti astui esiin ja alkoi heti yksinkertaisen toimituksen. Maija kuuli sanat, vaan ei käsittänyt tarkoitusta, hyvä Jumala, mikä kurja olento hän oli!

– Herra kääntäköön kasvonsa sinun puoleesi ja antakoon sinulle ijankaikkisen rauhan – lausui rovasti täyteläisellä äänellään. Maija uskalsi vähän kohottaa päätään, ja rovasti rupesi hänelle nyt puhumaan vakavasti ja lempeästi; mitä rovasti oli sanonut, siitä hän ei enään muistanut muuta kuin: Nouse ylös eläkä enää syntiä tee – ja rovasti ojensi hänelle kätensä. Niin, rovasti itse, joka oli niin ylevä ja arvokas, hän ei pitänyt itseään liian hyvänä antaakseen kättä syntiin langenneelle raukalle, kaikki muut hyleksivät häntä, vaan ei rovasti, jonka suusta hän oli odottanut ankarimman tuomionsa – se oli niin suuremmoista, niin käsittämätöntä, että Maijan sydän täyttyi.

Sellaista sunnuntaita hän ei ollut ennen elänyt, ja vaikka hän ei ymmärtänytkaan kaunista saarnaa, niin oli hänelle kuitenkin virkistykseksi tietää, että tuo tuolla saarnatuolissa oli rovasti, ja rovasti oli hänestä sillä kertaa Herran enkeli, joka oli lähetetty suoraan taivaasta lohduttamaan ja ojentamaan häntä. Ja hän oli oikeassa, sillä mikäs muu oikea sielunpaimen itse asiassa on kuin juuri Jumalan sanansaattaja, ja kun hän on kutsumuksensa oikein käsittänyt, niin voi hän apostolin kanssa sanoa: Me olemme kaikki lähettiläitä Kristuksen sijassa.

Tuosta sunnuntaista oli kulunut jo enemmän kuin neljäkymmentä vuotta, kurjuuden kovia vuosia, jotka olivat saattaneet ryppyisiksi Maijan ennen pyöreät posket ja harmaiksi hänen hiuksensa; paljon oli haihtunut vanhuksen mielestä, vaan rovastin ihmisystävällinen käytös oli muistossa, lakastumatonna kuin ikuisuuden kukka.

Tylsistynyt katse sai eloa, ja ääni kirkastui, kun hän siitä kertoi, tuo käden antaminen ei ollut koskaan kadottanut merkitystään elähyttävänä tekona, se oli ja pysyi hänen köyhän elämänsä ainoana suurena muistona.

Vanha Maija on nyt kuollut, väsyneenä vuosistaan ja vaivoistaan laski hän päänsä lepoon, ja lapsi ja lapsenlapset jakoivat hänen vähät tavaransa mielihyvällä; kukaan ei surrut isoäidin tyhjäksi jättämää sijaa, sillä lasten muisti on lyhyt ja miniä oli hyvillään kun tuvassa oli nyt enemmän tilaa; se oli vanha luonnon laki – ikäkulu jouti pois jättääkseen tilaa nuorelle elämälle. Ei ole ristiä ei patsasta hiljaisella haudalla, jossa vanhan Maijan tomu odottaa ylösnousemisen aamua, vaan me uskomme, että Kristuksen annolla on hänen sielunsa löytänyt alkulähteensä ja autuaitten parissa saanut nähdä hänet, joka täällä alhaalla seurasi Mestarinsa esimerkkiä rakkaudessa langennutta kohtaan. Me uskomme, että uskollinen sielunpaimen on kohdannut eksyneen lampaansa ijankaikkisessa autuudessa ja että, jos valittujen onnea voi lisätä, kiitollisuuden huokaus vapautetun huulilta on kalliimpia helmiä hänen kruunussaan.

– Kaikki, mitä olette tehneet yhdelle näistä pienimmistä, sen olette tehneet myös minulle.

Taistelu olemassa olosta

Vastarakennettu koulutalo paistoi kirkkaana petäjämetsää vasten. Seutu oli erämaan näköistä niinkuin koko U-niemen pitäjäkin, joka oli kaukana valtateistä. Se oli noita köyhiä seutuja, joita Suomessa on niin paljo, joissa halla joka vuosi panee maanmiehen kylvökset. Vaan kaikesta huolimatta maanmies asuu niissä kiintyneenä turpeeseensa synnynäisellä uperuudella.

Koulu oli saatu töintuskin valmiiksi syyslukukauden alkuun, niin että uusi opettajatar neiti Paulina Vinter pääsi sinne asumaan. Seinähirret olivat vielä tuoreet ja sammal varauksissa haisi ummehtuneelta, vaan sitä ei ajatellut tuo tiedon nuori kylväjäjä, joka ensimmäisenä tuli levittämään »valoa kansalle» U-niemen erämaissa. Hän tuli niin toivehikkaana kuin voi olla ainoastaan elämän keväällä, ja valmiina taisteluun olemassa olosta, sillä nyt oli menneet vaivat kestetty ja tulevaisuus oli viitotettuna ja selvänä hänen edessään.

Oma koti, josta ei tarvinnut maksaa vuokraa, ja palkkaa kuusisataa markkaa puhdasta rahaa. – Paulinastakin oli melkein niinkuin U-niemen ukoistakin se suuremmosta, nyt kykeni hän huoletta elämään sokean isoäidin ja pienen siskonsa Mian kanssa. Heillä ei ollut maailmassa ketään muuta, johon turvata ja olivat odottaneet sitä päivää kuin parahinta, jolloin heidän seminarilaisensa saisi opettajapaikan.

Nyt olivat he vihdoin pitkän ja vaivaloisen matkan tultuaan täällä ja vaikkakin näytti erämaalta seutu, vaikka seinät olivat kosteat ja uunit savusivat, niin oli heistä kaikista kolmesta tämä yksinkertainen koulurakennus kuin maailman upein palatsi.

Paulina oli innoissaan saadakseen alkaa uuden vaikutuksensa ja uutterasti teki hän työtä pienten raakalaisten ja usein taitamattomien oppilastensa kanssa, hänestä oli syksyinen päivä niin lyhyt pitkine puhteineenkin, ja koulutyön lopetettuaan kirjoitti hän päiväkirjojaan ja tarkasti vihkoja niin omantunnonmukaisesti kuin kukaan.

Hän teki työtä niinkuin monetkin ennen häntä ja niinkuin monet nuoret miehet ja naiset näinäkin päivinä Suomen syrjäisissä seuduissa, hiljaisesti, tarmokkaasti ja kärsivällisesti. Hän toivoi ja pani koko nuoren sydämensä rakkauden työhönsä, joka tarkoitti totuuden ja tiedon kultaisen siemenen kylvämistä lasten mieleen ja niin vaihtui huomaamatta syksy talveksi ja talvi kevääksi – ja päättyi Paulinan ensimmäinen opettajavuosi. Paljon kokemusta, katkeraa ja suloista, oli se hänelle antanut, ja rohkeana, niinkuin ennenkin oli hän taas uutta lukuvuotta alkamassa.

Niin kului aika ja ajan kuluessa sai nuori opettajatar kokea, mitä sadat ovat hänen sijallaan kokeneet. Hän sai kokea kylmää välinpitämättömyyttä, hyyteistä epäluuloa toiveissaan; hänen lämpimimmät harrastuksensa otettiin vastaan nurjamielisesti, hänen parhaimpia tarkoituksiaan pidettiin paljaana itsekkäisyytenä. Pitkin aikoja taistellessa yritteli puuttumaan rohkeus ja luottamus siihen määrin, että hän arveli, jotta U-niemi olisi ollut onnellisempi ilman häntä, vaan sitte tuli taas aikoja, jolloin auringon säteitä tunki pilvien ravoista ja yksi tai toinen taimi kohosi karusta maasta.

Ei ilmestynyt sitä runsasta satoa, jonka hän nuoruuden unelmissa oli kuvaillut nousevaksi ja saavansa korjata, vaan ainoastaan muutamia vaaleita kukkasia ja puolinaisia hedelmiä, mutta hän oli jo oppinut tyytymään vähään ja vaatimaan vähän siitä mitä antoi. Jollei ensimmäisen ihastuksen liekit nousseetkaan enään pilviin, niin leimusivat ne hänessä leppoisemmin melkein kuin pyhä tuli, sillä taisteluissa ja vaivoissa oli hänessä kasvanut rakkaus työhön.

Niin hänelle viimein koitti ilon päivä, jolloin sai laskea koulusta ensimmäiset oppilaat, nuo pienet taimet, jotka hänen hoidossaan olivat puhkaisseet lehtensä, pienokaiset, jotka vakavassa työssä ja hilpeissä leikeissä olivat lapsen lämpöisellä myötätuntoisuudella kiintyneet opettajaansa. Ja kun uusia oppilaita nyt tulvasi kouluun, niin kohtasivat he, opettaja ja oppilaat, toisiaan toisella mielellä, he alkoivat ymmärtää toisiaan.

Ja niinkuin lasten sydämissä erämaa muuttui vähitellen kaiken hyvän kylvymaaksi, oli metsäkin kansakoulun ympäriällä saanut väistyä viljelijän vaivojen edestä.

Nuoria koivuja ja pihlajia oli kasvamassa kartanon laiteilla ja ikkunan alle oli Paulina laittanut herne- ja papukylvöjä sekä kukkaispenkkejä, joista tuoksu nousi ja aaltoili ikkunasta sisään isoäidin ihastukseksi, joka istui kärsivällisesti keinutuolissa odottaen aikaa, jolloin hänen näkönsä kirkastuisi ijankaikkisessa valossa.

Vaan kyökissä puuhasi pieni Mia ja lauleli kuin leivo iloisena. Hän opetti koulussa laulua ja ensimmäinen luokka oli hänen hoidossaan. Joka vuosi perehtyi hän yhä enemmän koulun elämään ja työhön ja sisar oli iloissaan saada kasvattaa tämä nuori voima samaan tehtävään, jonka hän itsekin oli valinnut ja huolellisesti säästi hän joka pennin sen ajan varalle, »kun Mia menee seminariin». Mikään ei hänestä ollut raskasta uhrata tuolle rakkaalle työlle, vaan hän ei koskaan mitannut eikä laskenut sitä, minkä hän antoi, olihan satoja tovereita, jotka olivat auliita tekemään niinkuin hänkin; hän oli vain ylpeä siitä, että nöyryydessä sai olla »muuan rivissä». Oli niin suloista saada panna kaikki voimansa työhön, niin kauan kun voimia vielä oli. Vaan ajan kuluessa uupumus alkoi hiipiä nuoren opettajattaren voimia painamaan. Hän koetti pudistaa sen pois, hän sanoi itseään hempoiseksi ja moitti ankarasti heikkouttaan, vaan pitkän taistelun perästä piti Paulinan antaa jälkeen ja tunnustaa, ettei hän ollut enään terve ja niin voimakas kuin ennen.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.